

FREGATTEN „CHARLOTTE AMALIA“S MÆRKE­LIGE SKÆBNE

Af

ASTA BREDSORFF

En stor dansk guineafarer „Charlotte Amalia“ overmandes 1683 af et lille engelsk sørøverskib ved Sierra Leone i Vestafrika. Boucaniererne omdøber det til „Bachelor's Delight“, brænder deres eget skib og drager videre på togt til Stillehavet med det danske skib. Forfatterinden giver en spændende beskrivelse af dets eventyrlige fart som sørøverskib på jagt efter spanske skibe. Nogle af datidens berømte boucanierer, fremfor alt William Dampier, var med på togtet og har omtalt det i deres erindringer.

VED midten af det syttende århundrede begyndte Danmark at interessere sig for handel på Guinea. Det første handelsfartøj vi kender noget til afgår 1649 til øen São Tomé i Guineabugten. I 1654 udsendes „Neldebladet“, der vender hjem med en rig ladning sukker, elfenben, palmeolie og guld. Fra da af sejler ikke så få skibe ud fra Danmark, efterhånden på den såkaldte trekant­rute: fra Danmark til Guinea, hvor handelsvarer ombyttes med slaver; så tværs over Atlanten til de Vestindiske øer, hvor slaverne sælges med stor fortjeneste, og lasten fyldes med sukker og rom fra plantagerne; og endelig hjem igen til de lange kajer i København.

I 1659 købes et stykke jord ved Cabo Corso og en dansk fæstning Frederiksborg opføres, og 1661 påbegynder man opførelsen af endnu en fæstning Christiansborg. Hermed havde Danmark sikret sig en god plads på Guineakysten med de mange muligheder for indbringende handel.

I 1697 udkom i København en bog skrevet af Erik Tillemann, en mand der havde været ansat som løjtnant ved fæstningen Christiansborg og havde et godt kendskab til Guinea. Bogen fik den såre beskedne titel: „En liden enfoldig Beretning om det Landskab Guinea og dets Beskaffenhed langs ved Søe-Kanten“. Bogen giver en lang række anvisninger for sejlads i farvandene langs Guineas kyst som f.eks. denne for farvandet ud for floden Sierra Leone: „Naar Landet søges paa 9 gr. 12 min:

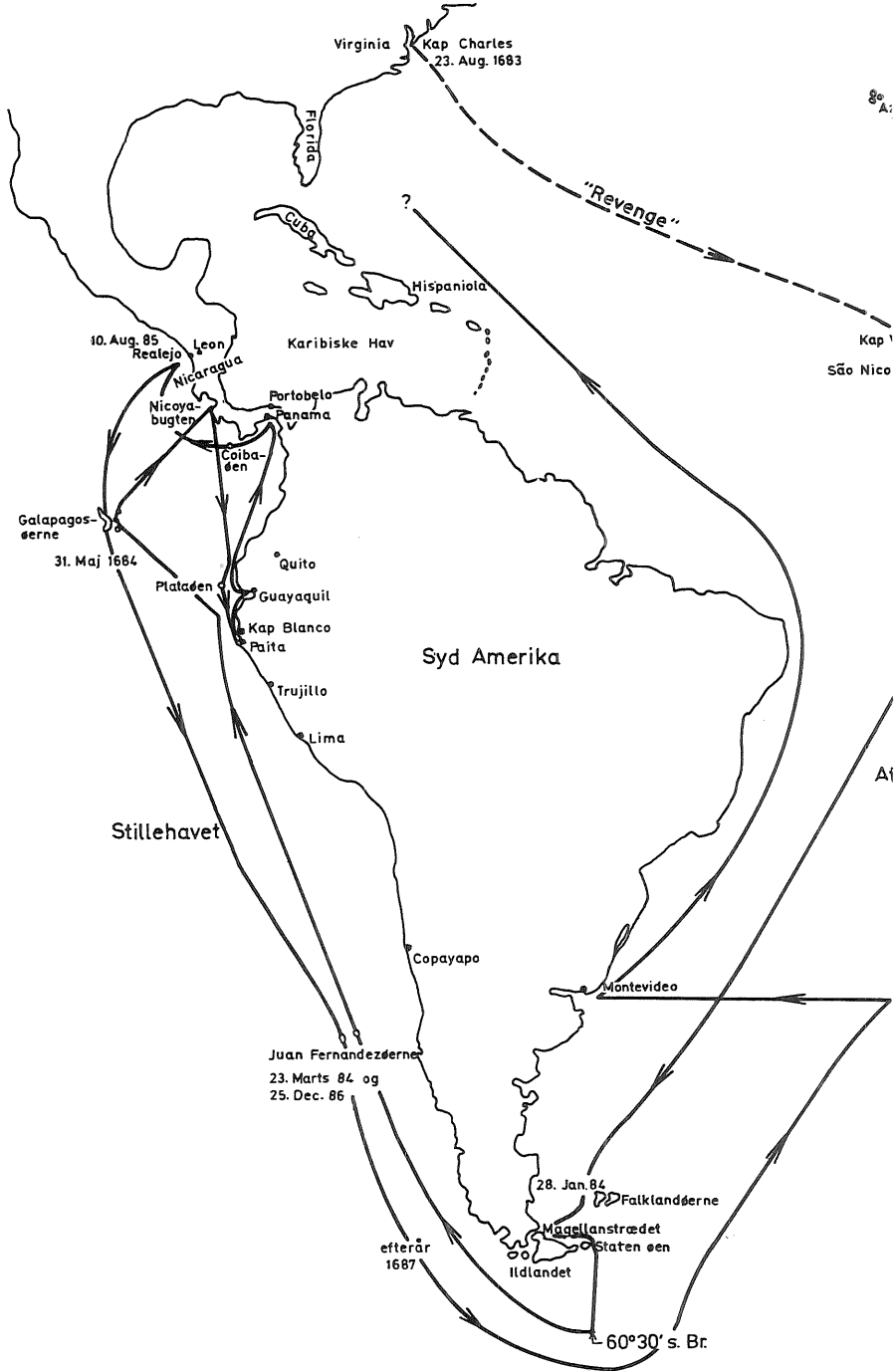
kommer mand ved de fire Eylande eller Øer og løber Synden an oc begge de Flooders Grunde som ligge Norden for Rio Sierra Liona, heel vel forbi. Der efter seer mand strax det høje Land af Sierra Liona, og løber lige an paa dend Synderste Kant ved hvilken der ligge tvende Klipper hvor der kand sees Brenning paa. Naar man er dennem forbi løber mand tedt ud med Landet og faar meget slet Vand af en Banke som skyder fra Nord-Kanten der af hvor efter vel maa gives Agt eftersom tilforn ofte ere komne Skibe paa samme Banke til Skade. Og naar mand saa løber alt et lidet bedre ind seer mand en stor Indvig med høit Vande som en staaende Flood hvilken mand og løber forbi og kommer saa strax i en Bugt med rødt Sand-Grund ved Strand-Bredden ungefer af et par Skibs-Længder og strax derhos er Vand-Platsen hvor mand sætter paa 13 og 12 Favne god Grund; Og kand mand og der ligge sikker for alle Vinde, Storm og U-Væir.“

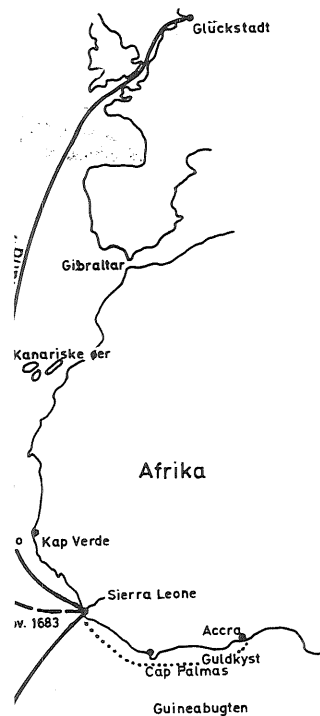
Det var netop i dette Farvand ved Sierra Leone at en dramatisk begivenhed fandt sted. Herom fortæller Tillemann: „Mand kand og ikke her i ringeste maader troe nogen fremmet Flag, saa som mesten altid for det kaastelige Vands og gode Indløbs Skyld findes Skibe i Floden, baade af onde og gode. Thi mand haver visse Exempler, at fordi her haver fattets et vaagende Øye er een og anden kommen i Fortred, ja, haver mist baade Skib og Gods. Hvilket og . . . den forfarne og her af Norden ældste Guinees-Farer Thomas Thorsøn fra Glückstad med Dansk Commision er hendet, i det at hans Fregatte Charlotta Amalia, med sex og tredive Stykker og Folk vel besat blev hannem af en liden Engelsk Søe-Røvere med fire Stykker udi et Øjeblik heel behændelig fratagen, alleneste fordi hand ikke hafde et vaaget Øje derhos. Med hvilken Fregatte samme Engelske Søe-Røvere siden gjorde megen stor Skade paa den gandske Cust; Og bleve de omsider fire i Sælskab, hvilke foraarsagede Handelen en stor Afbræk indtil dend Engelske Com-mendeur Killegrew efter Ordre kom til Gvinea og dennem derfra til den Ø St. Thomas udi Vestindien stedse forfuldte, hvor de fleste komme i Brand og endelig alle tilsammen blev ødelagdt“.

En ganske spændende lille sørøverhistorie — men mon det dog kan passe? At et lille sørøverskib med 4 kanoner skulle kunne overmande en fregat med 36 kanoner og med en talrig besætning lyder nærmest som en god skipperløgn.

Historien har sin rigtighed.

Vi har nemlig en beretning om overfaldet i Sierra Leone floden

avet

Skitse over guineafareren „Charlotte Amalia“s rejse til Sierra Leone, hvor den blev taget af sørøverskibet „Revenge“ 1683 og omdøbt til „Bachelor's Delight“, hvorefter den sejlede videre som sørøver.

Sketch of the voyage of the Danish Guinea frigate "Charlotte Amalia" 1683. Off Sierra Leone it was captured by a small English pirate vessel the "Revenge". As the "Bachelor's Delight" it carried on in the Pacific as a pirate.

fortalt af en af søroverne. Og vi kan sige ikke så helt lidt om „Charlotte Amalia“s videre skæbne.

Den 23. august 1683 afsejlede søroverskibet „Revenge“ fra Cape Charles i Virginia med 52 mand ombord. Det var bestykket med 8 kanoner. Kaptajnen hed John Cook, styrmanden Ambrose Cowley, en af kvartermestrene Edward Davis, og en af skibslægerne Lionel Wafer. Desuden var der en ret usædvanlig personlighed ombord, muligvis som styrmandsmath, en ca. 30-årig sørover ved navn William Dampier. På grund af hans flittige og omhyggelige naturhistoriske optegnelser fra rejsen og hans fængslende dagbøger er han langt den bedst kendte af disse mænd. Sammen med Cook og Wafer havde han i 1680 været på et dristigt togt tværs over Panamatangen. Her havde den lille styrke på ca. 300 mand kapret spanske skibe i Stillehavet og sejlede med disse hængende og plyndrende langs den sydamerikanske kyst lige fra Juan Fernandez øerne i syd til Nicoyabugten ved Costa Rica. Til sidst delte søroverne sig i to hold, hvoraf det ene søgte hjem over Panamatangen, mens det andet sejlede syd om Kap Horn. Udbyttet havde imidlertid ikke rigtig svaret til forventningerne og nu ville man igen forsøge lykken. Om denne nye rejse, der startede hin augustdag i 1683, ved vi særdeles god besked, idet Dampier, Cowley og Wafer alle tre har skrevet beretninger derom.

Fra Virginia sætter søroverne kurs imod Kap Verde øerne; på vejen løber de ind i en voldsom cyklon, der varer en hel uge, og snart efter erobrer de en hollandsk smughandler, som på trods af det hollandsk ostindiske selskabs handelsmonopol er på vej til Virginia med slaver. Wafer skildrer ikke uden ironi, hvordan søroverne fratager kaptajnen 6 tønder vin foruden en del levnedsmidler og citroner, idet de fortæller ham, at de „lige så godt kan bestjæle ham, som han kongen, idet han jo agtede at forholde kongen den pligtige told“. Så får hollænderen lov at sejle.

I september anløber de øen Sal, en af de Kap Verdiske øer, hvor der kun bor 5-6 mennesker. 'Guvernøren' kommer ud til dem nærmest klædt i laser og forærer dem nogle magre geder. Det var tre år siden det sidste skib havde været der. Man køber 40 skæpper salt for nogle gamle klæder og sejler videre til São Nicolau, hvor portugiserne har både marker og vingårde. Her kølhales „Revenge“, bunden skræbes fri for al begroning og smøres med tælle, så skibet kan sejle des hurtigere, når man nu begynder at se sig om efter priser. Så snart de har taget

vand ombord, fortsættes sejladsen, nu med skarpt udkig efter et bedre skib, stort nok til at sejle syd om Kap Horn og op i Stillehavet og med kanoner nok til at man kan give sig i lag med de spanske skibe der. Da „Revenge“ når São Tiago, opdager søroverne en stor hollandsk ostindiefarer, som Cowley hævder har 50 kanoner og en besætning på 400 mand, men det er måske nok overdrevet. I hvert fald er mange af folkene gået i land. Kaptajnen er imidlertid på sin post, aner straks at det er sørovere og træffer omgående sine forholdsregler. Ved hjælp af et spring på ankertovet får han vendt bredsiden til, de nederste kanonporte lukkes op, kanonerne køres ud, og da „Revenge“ runder den sidste pynt for at løbe ind på redan, myldrer det på hollænderens dæk med bevæbnede mænd, og de første kanonskud plasker allerede omkring søroverne. De vender da om og forlader øen lige så hastigt som de var kommet.

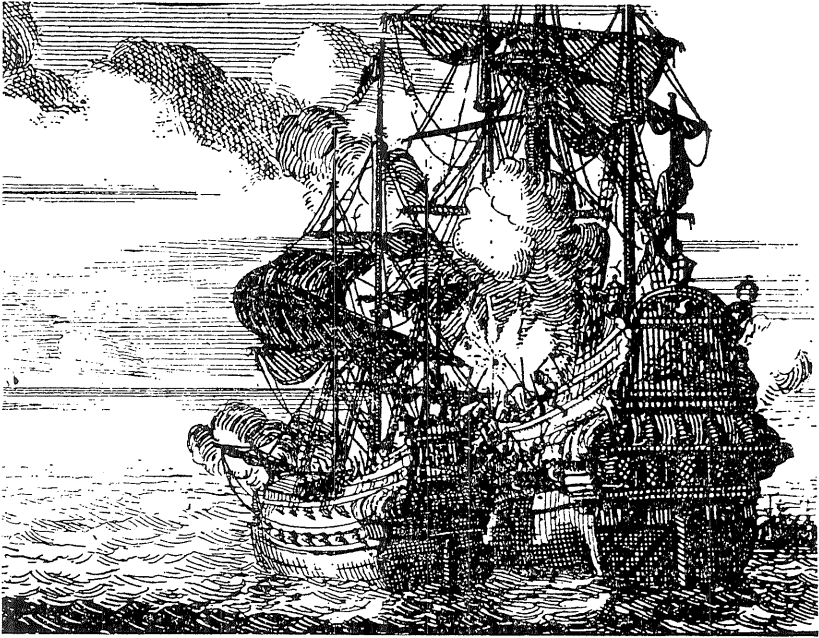
Man kunne ønske at kaptajn Thomas Adrian Thorsen ombord i det danske skib „Charlotte Amalia“ havde været lige så årvågen. Om dette skib ved vi at det var udrustet med 36 kanoner og havde en talrig besætning. Thorsen var på den tid den ældste Guineafarer inden for det danske rige og havde gjort i hvert fald en tidligere rejse fra Glückstadt til Elfenbens-, Slave-, og Guldkysten. Nu nærmede han sig Sierra Leones munding efter en god rejse. Et lille stykke inden for flodmundingen lå, som Tillemann beretter, et glimrende vandingsted, og det var Thorsens hensigt at fylde vandtønderne her, inden han begav sig ud på det sidste stykke vej rundt om Kap Palmas og ind i Guinea-bugten.

I november ligger nu „Revenge“ for anker ud for Sierra Leone, og ved daggry ser man et prægtigt skib sejle forbi vestude. Det bærer dansk flag. Sørovermandskabet kaldes op, man haler ankeret ind i en fart og sætter alle sejl. Men til ingen nytte. Skibet forude sejler fra dem, man kan lige så godt opgive forfølgelsen. Men pludselig jubler alle søroverne. Det danske skib er gået over stag og står nu ind i floden. Fælden er klappet i, søroverne får alligevel deres chance. De følger i kølvandet på danskeren. Nogle af folkene i „Revenge“ er meget utålmodige. Så snart kanonerne kan række, opfordrer de kaptajnen til at affyre en bredside på 4 kanoner mod danskeren. Den mere sindige styrmand Cowley gør opmærksom på, at danskeren har 36 kanoner og tilsyneladende også flere folk end „Revenge“. Her gælder det om at bruge list. Formodentlig har „Revenge“ ført engelsk flag og ser altså ud som et almindeligt handelsfartøj. De få kanoner bidrager også til at

afvæbne enhver mistanke, og for yderligere at give det udseende af at man er fredelige handlende, giver Cowley ordre til at 30 mand skal gå nedenunder og holde sig parat med skudklare våben. Han venter nu til „Charlotte Amalia“ har kastet anker og løber så op på siden af hende. Thorsen er omsider blevet mistænksom og gør hastigt skibet kampklart, men det er allerede for sent. Sørøverne er nu på siden af ham, „Revenge“ har allerede fået entrehager gjort fast i danskeren. Cowley stamper i dækket, og på dette aftalte tegn myldrer de bevæbnede sørøvere op på dækket og border den fremmede. Danskerne er blevet overrumplet, og kampen har næppe varet længe. Kaptajn Thorsen må overgive sig. Cowley fortæller, at sørøverne kun havde fem døde og sårede. Om de danske tab hører vi ikke, men de har sikkert været noget større.

Da sørøverne får undersøgt „Charlotte Amalia“ er de begejstrede. Et ualmindeligt dejligt skib har de fået, næsten uskadt af kampen, og da man får tid at undersøge lasten, viser det sig at der er rigelig proviant ombord, og til deres ublandede glæde masser af brændevin. Ganske vist var sørøverne ikke nogen lovløs bande. Inden afsejlingen havde alle måttet underskrive visse fælles regler, bl.a. en der stærkt begrænsede drikkeriet ombord. Ligeledes var der nøje fastsat regler for fordeling af byttet og udbetaling af hvad man kunne kalde „forsikringspræmier“ til dem der mistede et øje, en hånd eller et ben i kampene.

Hvis nogen af danskerne i forståelig harme har skældt ud over de for-dømte sørøvere, er de sikkert blevet belært om at „Revenge“s mandskab aldeles ikke var sørøvere, men boucanierer. Forskellen er nok temmelig hårtrukken, men boucaniererne hævdede at deres skibe i virkeligheden var kaperskibe, og kaperi var dengang anerkendt af de europæiske nationer. Hertil må man bemærke, for det første at der 1683 ikke herskede krigstilstand imellem England og Danmark, så kapring af et dansk skib som „Charlotte Amalia“ var aldeles ikke tilladt, og for det andet er det nok rigtigt at boucanierernes kaptajner som regel havde kaperbrev, men brevenes juridiske gyldighed skulle man ikke forske for meget i. På de caribiske øer hvor boucaniererne mest holdt til, rådede dengang ret lovløse tilstande, og øernes guvernører synes at have været villige til at udstede kaperbrev for betaling, eller forventet efterbetaling. Boucaniererne selv var allehånde: eventyrere, undvegne landarbejdere fra de vestindiske plantager, tidligere soldater; men man finder også adelsmænd og lærde folk. Cowley hævdede selv at være i besiddelse af en grad

Sørøvere entrer et spansk skib. Udsnit af stik i Jan Erasmus Reyning: *Zeer aanmerkelyke Reysen* (Amsterdam 1691), afbildet i Erik Kjersgaards udgave af A. O. Exquemelin: *Bogen om de amerikanske sørøvere* (Kbh. 1974).

Pirates boarding a Spanish ship (1691).

fra Cambridge, og skibslægen Wafer fortæller at en af hans kammerater på turen over Panamatangen havde sit græske Ny Testamente med, som han læste op af og oversatte på stående fod. Det siges også at have været skik at læse et kapitel af Bibelen højt og synge nogle salmer, inden man gav sig til at spise.

Navnet boucanier afledes af fransk „boucan“, som var en rist der benyttedes ved røgning af „viande boucanée“ eller tørret kød, en form for proviant der kunne holde sig længe i lasten. Selv kaldte boucaniererne sig hellere „Brethren of the Coast“, dvs. kystens brødre. De opfattede sig selv som et lav på linie med andre håndværkslav, og det var skik iblandt dem at tiltale hinanden som broder.

Cowley nævner ikke hvad man gjorde ved danskerne fra „Charlotte Amalia“. Skal man dømme efter lignende episoder andre steder, er

de formodentlig først blevet tvunget til at kølhale og skure „Charlotte Amalia“s bund — vi ved i hvert fald at dette blev gjort før sørøverne drog videre. Dernæst har man vel sat dem til at bære vand ombord. Tillemann giver en ret indgående skildring af vandingsstedet: „Det er smukt der at see hvorledis en Deel høie Søe-Oficerer som der have taget Vand deres Navne i dend haarde Steen have udhugget iblant hvilke og findes dend vidtberømte Hr: Admiral Ruyters, Robbert Holms, og dend navnkundige Søe-Røveres Claus Compans som her i sin Tiid skal have haft sit visse Tilhold og retirade, med mange andre fleres Navne. Og strax der hos staar ogsaa et meget stort Træ i Runden over sexten Favne tykt (hvilket siunes vel utroligt) hvor udi og en Deel Navne til en Hukommelse findis udskaaen.“

Og her har danskerne formodentlig slidt med at fylde tønderne og trille dem ned til stranden, ro dem ud til skibet og stuve dem i lasten. Og hvad er der så blevet af dem? Har de fået overladt et par både, så de kunne opsøge den nærmeste europæiske fæstning, eller er de blevet efterladt på stranden for at afvente et andet skibs ankomst? Vi ved det ikke. Wafer angiver kun at sørøverne brænder deres gamle skib „Revenge“ her i Sierra Leone, så det har danskerne i hvert fald ikke fået.

Nær det sted hvor man havde kastet anker, var der bag skoven en ret stor negerlandsby med mange små huse og et stort hus midt i landsbyen, hvor høvdingene modtager fremmede og trakterer med palmevin. Sørøverne besøger daglig landsbyen og handler med de indfødte. „Charlotte Amalia“ havde jo et rigt udvalg handelsvarer ombord, og i løbet af de 3-4 døgn skibet ligger ved vandingsstedet køber de bananer, sukkerrør, palmevin, høns, honning og en hel del ris.

„Charlotte Amalia“ var jo opkaldt efter Christian V's dronning, men navnet passede ikke rigtigt sørøverne, og skibet fik straks et nyt og mere passende navn: „Bachelor's Delight“, dvs. ungarlens fryd.

Midt i november forlader „Bachelor's Delight“ Sierra Leone, og snart efter tages en ny prise, et skib tilhørende hertugen af Brandenburg. Muligvis erobres der endnu flere — det ville stemme med Tillemanns oplysninger, og da man gerne ville give det udseende af at man ikke var sørøvere, omtales langt fra alle priser. Således omtales „Charlotte Amalia“s erobring kun af Ambrose Cowley; han har muligvis følt sig sikker fordi han hævdede at han var blevet tvunget til at tage med som styrmand og ikke anede at „Revenge“ var et sørøverskib før de var

i rum sø. Dampier nævner overhovedet ikke den danske prise — det var jo også et klart tilfælde af sørøveri, og sørøvere hængte man.

Nu sættes kursen imod Kap Horn. Vejret er meget varmt, flere er syge af feber efter det usunde klima ved Sierra Leone, men kun en mand, en af de to skibslæger, dør. Der er næsten vindstille, og man får tiden til at gå med at fiske hajer, som man spiser kogt i eddike. Cowley omtaler en ubeboet ø, som han opdagede på 47° sydlig bredde vest for deres kurs — „et meget bekvemt sted hvor skibe kan tage vand og brænde ombord, og den har en fortrinlig havn, hvor 1000 skibe kan ligge i sikkerhed“. Han gav den navnet Pepys Island efter den kendte dagbogsforfatter og sekretær i admiralitetet Samuel Pepys. Øen spøjte længe på engelske søkort, og selv lige ved 100 år senere kigger kaptajn James Cook efter den, dog med den bemærkning at Cowley må have tænkt på en af Falklandsøerne, som han har fået galt anbragt.

Den 28. januar 1684 passerer „Bachelor's Delight“ de øde Falklandsøer, tilsyneladende helt uden træer og vand. Man sejler igennem umådelige stimer af bittesmå lyserøde hummere, der dækker havet over et område på flere sømil. Det havde været kaptajnens tanke at sejle igennem Magellanstrædet, men da der blæser en stiv vestenvind må man opgive denne plan og søge øst om Staten øen mod Kap Horn.

Den 14. februar er det St. Valentine's Day, den dag man i England ifølge gammel skik udvælger sig en kæreste, hvis ridder man i det følgende år skal være. Da man den dag på bredde 57° ligger ud for Kap Horn og i dagens anledning giver sig til at tale om kvinder og kærester, ryger der en vældig storm op, som varer måneden ud og driver dem ned til 60° 30' sydlig bredde. Heraf, skriver Cowley, „sluttede vi at det at tale om kvindfolk til søs var meget uheldigt og den direkte anledning til stormen“. Det var forfærdelig koldt, så koldt hævder han, at alle drak 3 liter brændevin på 24 timer uden at få mén deraf.

Rejsen går nu nordover, op i Stillehavet, og her ser de den 19. marts et skib nærme sig fra syd — det viser sig at være et andet sørøverskib „Nicholas“ ført af kaptajn John Eaton. Sammen tager de nu til de ubeboede Juan Fernandez øer, hvor der er mange fede geder, mængder af fisk, godt vand, og tømmer. I 1681 havde Dampier været her på det førømtalte togt, og dengang havde man måttet bryde så hastigt op, da tre spanske skibe nærmede sig, at man havde måttet efterlade en indianer fra Mellemamerika. Den arme mand havde boet her helt alene i tre år, men viser sig at have klaret sig udmærket. Sin kniv havde han

lavet til fil og dermed savet sit bøsseløb over og hamret jernet ud til fiskekroge, harpuner og lange knive. Han hilser nu henrykt på sine redningsmænd, hvoraf han kender flere. Sørøverne bliver på de ubeboede øer i godt 14 dage, skaffer sig frisk proviant, fylder vandtønderne, bærer skørbugspatienterne i land og giver de syge tid til at komme sig i de sunde omgivelser.

Så sejler man mod NNØ og holder undervejs et skibsråd, som det er boucanierernes skik. Da man nu har to skibe, et med 40 kanoner og et med 26, beslutter man at tage op til Kap Blanco ved Perus nordlige grænse for at forsøge at overrumple den spanske sølvflåde på vej til Panama. På vejen erobrer de et spansk skib lastet med tømmer og erfarer af fangerne at spanierne er udmærket klar over at der er sørøverskibe i Stillehavet — en slem streg i regningen, da overraskelsesmomentet var meget vigtigt. Forklaringen var den at kaptajn Eaton i Magellanstrædet havde truffet et andet engelsk skib „Cygnet“ (svanungen), der meget passende førtes af en kaptajn Swan. Han var udsendt af en sammenslutning af engelske købmænd for at undersøge mulighederne for at drive lovlig handel langs den spanske Stillehavskyst. For at bevise at han ikke havde noget med sørøverne at gøre, havde Swan over for spanierne røbet at Eatons skib sandsynligvis var på jagt efter priser langs kysten.

Cook og Eaton tager nu yderligere tre spanske skibe, alle lastet med mel som vicekongen af Lima havde sendt til præsidenten af Panama med besked om at det er uvist hvornår han kan sende mere, da der er engelske sørøvere i farvandet. Ved oplysning om at spanierne er i færd med at befæste byerne langs kysten, opgiver man et planlagt angreb på Trujillo og sejler i stedet ud til de ubeboede Galapagos øer. Dampier, der er naturvidenskabeligt interesseret og på hele sin lange rejse gør omhyggelige notater om alt det nye han ser, omtaler her de mange skildpadder, der jo har givet øerne navn. En del mel bæres i land og anbringes som et reservedepot til senere afhentning. Med det største af melskibene, „Nicholas“, og „Bachelor's Delight“ sejler man nu videre til Nicoyabugten, hvor kaptajn Cook dør og begravnes. Nogle indianere, der havde været lovlig nysgerrige under begravelsen, tages til fange, og da de oplyser at der findes en kvægfarm knap en mil borte, tager 24 sørøvere af sted i to både for at skaffe kød. En af indianerne fungerer som vejviser således at de let finder stedet, men da er det allerede ved at blive mørkt. Nogle ønsker nu straks at slagte tre-fire

Boucaniererne eller filibustrene deler deres bytte på en øde ø. Udsnit af stukken vignet på Nicolas de Fers Amerikakort 1705, afb. i Kjersgaards udgave af Exquemelin.

Pirates dividing their loot on an uninhabited island (1705).

okser og tage dem med sig, andre at vente til morgen og skaffe en 30-40 stykker. Da man ikke kan enes, tager halvdelen af mændene hjem med Dampier; men da de andre sent næste eftermiddag endnu ikke er kommet, sendes 10 mand af sted i en kano for at lede efter dem. Det viser sig at være på høje tid. Bevæbnede spaniere havde brændt deres båd og omringet dem, således at de havde måttet ty ud til en enlig klippe en km fra kysten, hvor de nu stod i vand til livet. Var undsætningen kommet blot en time senere var de alle druknet i højvandet.

Ombord i „Bachelor's Delight“ gøres nu kvartermesteren Edward Davis til kaptajn, og et par måneder senere efter flere frugtesløse angreb på spanske byer skilles Davis og Eaton. Tre uger senere mødes de dog igen, og da er Eaton igen villig til at være med, forudsat at man kan enes om at dele det fremtidige bytte ligeligt imellem alle. Men folkene ombord i „Bachelor's Delight“ afslår det. Med Cowley som styrmand sætter Eaton snart efter kursen mod vest tværs over Stillehavet til Guam, som han når den 14. marts 1685. I Ostindien forlader Cowley og flere andre Eaton og sejler hjem med et hollandsk fartøj. De er hjemme i England den 12. oktober 1686.

Imidlertid får „Bachelor's Delight“ snart nyt følgeskab. Det er den før omtalte kaptajn Swan med „Cygnet“, et godt skib på 180 tons med 16 kanoner og en ladning til en værdi af £ 5.000. Handelsrejsen havde været den helt store fiasko. Spanierne ville ikke vide af dem, og Swan's mænd havde nu tvunget ham til at hjælpe en gruppe på 97 boucanierer, der var marcheret over Panamatangen under ledelse af kaptajn Peter Harris. Ved Plata øen sælges Swans varer nu til enhver der vil betale for dem — sørøverne synes at have været særlig interesseret i skydevåben og nogle elegante fløjlskuer, der solgtes for 30 gram guld stykket. Resten af ladningen kastes overbord, så bølgerne dækkes af silketøjer og musselin. Herefter slutter Swan sig til sørøverne (oktober 1684), men på den betingelse at 10 % af udbyttet forbeholdes de engelske købmænd, der har udrustet skibet.

Sammen sejler man nu til Paita og indtager byen uden større vanskelighed, men tilsyneladende også uden større udbytte. Et senere angreb på Guayaquil mislykkes derimod, og det eneste udbytte er tre spanske skibe med ca. 1000 negerslaver ombord, samt et fjerde skib med klæde. De beholder 40 stærke unge slaver, men lader resten løbe da de jo ikke har mulighed for at sælge dem.

På vej nordover opbringer de nytårsdag 1685 den spanske postbåd

fra Panama. Der er ingen vigtige breve ombord, men en årvågen mand har set spanierne kaste noget overbord, og ved at lede finder man en pakke breve afmærket ved en bøjle. Et af brevene er stilet til vicekongen i Lima og beder ham om at fremskynde afrejsen af den spanske sølvflåde der skal til Panama, fordi flåden fra Spanien der skal føre sølvet hjem er løbet ind i Portobelo på nordsiden af Panamatangen. Søroverne jubler, lukker omhyggeligt brevet igen og sender postbåden videre med mange ønsker om en god fart. Imens skynder de sig til Panamabugten for at være rede til deres livs store chance.

Sidst i februar efter at have taget en del mindre priser ligger søroverne ud for det nye Panama — den gamle by var blevet brændt af Henry Morgan i 1673. Dampier fortæller at dengang Morgan kom, vendte alle Panamas kanoner ind mod land, idet man ikke kunne forestille sig fremmede skibe i Stillehavet. Siden var der blevet bygget en ny by ca. 6 km borte omgivet af en høj stenmur, som siges at have været så kostbar at opføre at den spanske konge skal have spurgt sine ministre om ikke muren snart var synlig fra hans vinduer i Spanien. I ventetiden forhandler Davis med præsidenten i Panama om en udveksling af fanger. Hvis spanierne nægter at udlevere de engelske fanger, vil man ikke blot øjeblikkelig henrette alle de spanske fanger ombord, men også i fremtiden dræbe alle fanger uden at vise barmhjertighed. Brevet slutter: „De skal vide at vi er de øverstbefalende over hele Sydhavet, så overvej nøje Deres valg, thi vi afventer utålmodigt Deres dom om liv eller død; vælger De døden, skal De visselig få hovederne (af de spanske fanger) senest mandag morgen“ osv. Underskrevet: De Øverstbefalende over Sydhavet. Næste dag udveksles så 2 englændere for 40 spanske fanger.

Mens skibene ligger her ud for Panama, skriver den ulykkelige Swan til en ven i England: „Jeg beder dig forsikre mine arbejdsgivere om at jeg gør alt hvad jeg kan for at varetage deres interesser, og at det jeg nu gør, kunne jeg på ingen måde hindre. Og bed dem om at gøre det de formår hos kongen for mig, thi så snart jeg kan vil jeg overgive mig til kongens retfærdighed, for jeg vil hellere dø end at skulle luske rundt som en vagabond af frygt for døden. . . . Jeg har nogle penge, som jeg ville ønske var i dine hænder, til min kone. Jeg vil, med Guds hjælp, udrette ting som (hvis de skete med min fyrstes billigelse) ville gøre hende til en fin dame; men nu ved jeg ikke, om de lægger mig en strikke om halsen.“

Rygtet om at den årlige spanske søvflåde nærmede sig Panama må have bredt sig langt omkring, for i de følgende uger synes det ligefrem at myldre over Panamatangen med engelske og franske boucanierer, der omgående kaprer spanske skibe så snart de når havet. Det var også rigdomme, der nok kunne lokke fattige eventyrere til at sætte livet i vove. Dampier meddeler således at skatten som regel beløber sig til 24 millioner piastre foruden købmændenes egne midler. Men søvflåden lader vente på sig.

Endelig den 28. maj letter en regntåge ud på formiddagen, og man ser den store spanske flåde nærme sig. Spanierne har 14 skibe med ialt ca. 3000 mand, dog er 6 af skibene ret små og uden kanoner. Søroverne har kun 10 skibe, det største og bedst udstyrede er „Bachelor's Delight“ med 156 mand og 36 kanoner, mens to af de mindste kun har 8 mand hver; ialt er der 960 sørovere. Søroverne er nok de mest rutinerede i søkamp; men de mangler kanoner, og kampen er for ulige. Spanierne jager dem rundt i Panamabugten. Til sidst splittes de for alle vinde, og skønt deres samlede tab siges kun at have været én mand, har de intet opnået ved aktionen. Den spanske flåde ankrer trygt under Panamas store kanoner.

Ved øen Coiba mødes „Bachelor's Delight“ med en del andre skibe, ialt mønstrer søroverne nu 640 mand og 8 skibe, og man aftaler at forsøge et angreb på byen Leon vest for Managua-søen. En lille hærstyrke landsættes ved Realejo og marcherer ind i landet, hvor de ret let erobrer Leon. Man forlanger så en løsesum på 300.000 piastre; men spanierne trækker tiden ud, mens de henter forstærkninger, og til sidst må søroverne trække sig tilbage efter at have stukket byen i brand. De har dog fået en del proviant ud af turen, 500 sække mel, 150 stk. oksekvæg, m.m. Efter denne ekspedition skilles Swan og Davis den 25. august 1685. Dampier, der ønsker at se mere til verden, flytter over til „Cygnet“ hos Swan, og de sejler nu tværs over Stillehavet til Guam. Den ulykkelige Swan, der ikke tør vende hjem til England, slår sig ned på Mindanao og myrdes her. Dampier når efter de mest utrolige strabadser hjem til England i september 1691.

„Bachelor's Delight“ sejler sydover langs Sydamerikas kyst i følge med tre andre skibe, en søroverstyrke på 340 mand. Tilbage af vore gamle bekendte er nu kun kaptajnen Davis og skibslægen Wafer. Wafer har sikkert haft fuldt op at gøre i den første tid, idet det viser sig at mandskabet er blevet smittet af tyfus — på et tidspunkt er der 130 mand

Den bekendte boucanier William Dampier, som spiller en vigtig rolle i de i artiklen nævnte begivenheder, blev berømt på grund af sin spændende bog „A New Voyage Round the World“ (1697), i hvilken han frimodigt beskrev sit eventyrlige liv som sørøver. Året efter blev han udnævnt til kommandør på det engelske orlogsskib „Roebuck“, og senere foretog og skildrede han flere betydningsfulde opdagelsesrejser. Portrætstik efter maleri af T. Murray.

Portrait of the famous explorer William Dampier (1652–1715) who wrote a book about his experiences as a buccaneer.

syge, deriblandt kaptajnen, og mange dør. Wafer fortæller, at på vejen sydover ser de på 27° 20' sydlig bredde ca. 1500 sømil vest for Copayapo på den chilenske kyst en lille sandet ø lige i nærheden; og vest for den et langt stykke temmelig højt land, der strakte sig mod nordvest så langt de kunne se, og hvorfra store mængder fugle kom flyvende. Der ligger imidlertid hverken ø eller land på den opgivne position, og man formoder at de 1500 sømil er en fejlagtig angivelse, således at det man faktisk så fra „Charlotte Amalia“s dæk var Påskeøen.

Julen 1686 tilbringer Davis på Juan Fernandez øerne, og det næste år hærger sørøverne videre langs kysten, dog stadig uden at gøre det helt store kup. Endelig sejler de ud på efteråret 1687 mod Kap Horn. Det gode gamle danske skib klarer de voldsomme storme, og baner sig vej imellem store isbjerge, nogle opgives at have været 4–500 fod høje. Skibet kommer alt for langt østover: de tror at de kun er 300 sømil fra Sydamerikas østkyst, mens det i virkeligheden er nærmere 1500. Proviant og vand er ved at slippe op, og boucaniererne er på nippet til mytteri. Man enes dog om at holde ud i endnu to dage, og da de er gået, ser de en stor sværm græshopper komme flyvende, hvilket tyder på at der er land i nærheden. Endelig får de landkending ved Montevideo. Her jager de søløver og finder en del strudsæg i sandet. Og i foråret 1688 efter fem års strabadser er de tilbage i Cariben, hvor ethvert spor af „Charlotte Amalia“ forsvinder.

Davis og Wafer anholdes i juni det år i Virginia, mens de ros i en åben båd af en neger. Man mistænker dem for at være sørøvere, men de nægter naturligvis at være skyldige. De holdes da fængslet et par år og klarede til sidst frisag, hvilket forekommer utroligt, når man hører hvad der fandtes i deres gemmer: hos Davis tre poser fyldt med spanske penge, 142 pund sølvstumper, 4 par silkestrømper, noget urent linned, og to papirbøger (formentlig dagbøger); Wafer havde 37 sølv-tallerkener i en pose, to skåle og syv fade, nogle stumper af sølvbægre, og en del sølvkniplinger. Sølvet vejede tilsammen 74 pund. Desuden havde han tre poser spanske pengestykker, ca. 1100 dollars ialt. Endvidere en kiste indeholdende et stykke klæde og noget mere sølvtøj, ialt 84 pund. Negeren fortalte, at de var sørøvere og havde sejlet sammen i ni år, mens Wafer og Davis hævder at de aldrig har set hinanden før! Sølvet og de spanske penge har de fået ved at drive lovlig handel på Jamaica, hvor de havde boet. To år senere får Wafer lov til at vende hjem til England, formentlig frigivet af mangel på beviser.

Ja, det var historien om „Charlotte Amalia“.

Der er dog en vanskelighed, hvor meget vægt man så skal tillægge den. I det s. 23 citerede stykke af Tillemann har jeg med vilje udeladt datoen. Han angiver nemlig, at overfaldet på „Charlotte Amalia“ fandt sted i 1693. Den anden historie om sørøverskibet „Revenge“s kapring af et prægtigt dansk skib er dateret til november 1683, og da denne dato er led i en lang række nøje angivne datoer bevidnet af flere personer, må den stå fast.

Der er imidlertid adskillige grunde til at mene, at Tillemann må have taget fejl, eller at det simpelthen drejer sig om en trykfejl. For det første er det næppe sandsynligt at der med 10 års mellemrum er sket to ens overfald på danske skibe netop i Sierra Leone flodens mundning. For det andet passer antallet af kanoner udmærket. Vi ved at „Charlotte Amalia“ var bestykket med 36 kanoner, og dette tal anføres korrekt hos Cowley. Ifølge Cowley havde „Revenge“ 8 kanoner; ifølge Tillemann havde sørøverne kun 4 kanoner. Men det er tankevækkende at „Bachelor's Delight“ flere gange angives at have 40 kanoner, hvilket ville passe fortræffeligt, hvis sørøverne har gjort sig den ulejlighed at flytte „Revenge“s fire kanoner over til „Charlotte Amalia“s 36. I hvert tilfælde er styrkeforholdet rigtigt, og både Tillemann og Cowley kalder „Revenge“ et lille skib.

For det tredje angiver Cowley at det kaprede danske fartøj var et nyt skib. Den første gang „Charlotte Amalia“ omtales i danske kilder er i 1682, da Thomas Thorsen førte det til Guinea. Hvis vi tør regne med at det var skibets første tur, ville det passe meget godt at skibet kaldes nyt i 1683. Endvidere ved vi at Thorsen den 23/6 1683 får søpas til at føre „Charlotte Amalia“ på endnu en tur til Guinea, den tur der skulle blive så skæbnesvanger for skibet; og i Rigsarkivet findes et brev fra den økonomiske bagmand Moses Henriques dateret 20/7 1683, hvori det hedder at kaptajn Thorsen endnu ligger og venter på vind. Han er da formodentlig sejlet fra Danmark sidst i juli måned, og det kunne passe meget godt med at „Charlotte Amalia“ ligger ud for Sierra Leone i november måned, navnlig hvis man allerede på nedturen var standset et eller flere steder for at købe slaver. Dette sidste støttes på en oplysning hos Cowley om at sørøverne fandt 60 sorte piger ombord i den danske prise. Endelig nævnes „Charlotte Amalia“ ikke i danske kilder efter 1683.

Alt i alt mener jeg ikke der kan være tvivl om, at de engelske sø-

røvere kan fortælle os ikke så helt lidt om fregatten „Charlotte Amalia“'s mærkelige skæbne.

LITTERATUR

E. Tillemann: En liden enfoldig Beretning om det Landskab Guinea. (København 1697).

William Dampier: A New Voyage Round the World. 1697.

Ambrose Cowley: A Voyage Round the Globe.

Lionel Wafer: A New Voyage and Description of the Isthmus of America.

THE REMARKABLE FATE OF THE FRIGATE "CHARLOTTE AMALIA"

Summary

In the middle of the 17th century Denmark began to trade with the Africans of the Guinea Coast and Danish forts were erected there in 1659 and 61. In 1697 Erik Tillemann, who had served as lieutenant there, published a book in Copenhagen with a description of Guinea. In this volume he mentions Captain Thomas Thorsen, from the then Danish town of Glückstadt, who lost his big frigate, the "Charlotte Amalia" armed with 36 guns in a surprise attack by a small English pirate vessel with only 4 guns in the mouth of the Sierra Leone River.

It is not a likely tale—but as the pirates have told the rest of the story we can follow the "Charlotte Amalia" on her remarkable voyage.

In August 1683 the pirate ship "Revenge" sailed from Virginia with 52 men on board and 8 guns. The captain was John Cook. Ambrose Cowley was master, Edward Davis quartermaster, and one of the doctors was Lionel Wafer. But the man who was to become most famous was William Dampier. Cowley, Wafer, and Dampier have all three written journals describing the voyage, though Cowley is the only one to mention the seizing of the Danish ship—he may have felt it safe to do so since he maintained that he had no idea that the "Revenge" was a pirate until they were at sea. Dampier is tactfully silent about the capture of the Danish prize, for pirates were hanged in those days and this was a manifest act of piracy.

After taking the "Charlotte Amalia" the pirates renamed her the "Bachelor's Delight" and sailed for the Strait of Magellan. On the way Cowley claimed to have discovered an uninhabited island, west of their course, in latitude 47° S. He named it Pepys' Island, but it was never seen again. Contrary winds force them to round Cape Horn instead of going through the Strait, and in the South Pacific they meet another pirate, the "Nicholas", captain John Eaton. The two ships join company and sail north along the coast taking Spanish prizes, but find that their presence has been betrayed by Captain Swan of the "Cygnet", who is endeavouring to open normal trade relations with the Spaniards in South

America. Captain Cook dies, and Davis is elected captain. Soon after the two ships part company and Eaton crosses the Pacific with Cowley as mate. However, the "Cygnet" now joins company with the pirates, and together they settle down to wait for the great Spanish silver fleet in the Gulf of Panama. Here they are joined by crowds of buccaneers who have crossed the Isthmus, but in the subsequent fight with the Spanish fleet the pirates are worsted. After many adventures Dampier moves over to the "Cygnet", which sails across the Pacific, and he returns to England in 1691.

Captain Davis takes the "Bachelor's Delight" south and mentions a small sandy island he discovered 500 leagues due east from Copayapo; it, too, was never seen again. In the autumn of 1687 he finally sails for the Horn, where the good old Danish ship is lashed by gales and surrounded by huge icebergs. Next spring they reach the Caribbean, and here we finally lose track of the "Charlotte Amalia".

There, is, however, one difficulty. If we are to believe Tillemann the "Charlotte Amalia" was captured in 1693, whereas the "Revenge" captured its Danish prize in November 1683, and as the latter date fits in which the journals of Cowley, Dampier, and Wafer, it must be correct. There are several reasons for assuming that Tillemann has made a mistake, or it may be simply a printer's error. 1) It is hardly likely that two Danish ships would be taken by English pirates in the same place and in identical circumstances, one in 1683 and one exactly ten years later. 2) The "Charlotte Amalia" had 36 guns and this number is correctly given by Cowley. According to him the "Revenge" had 8 guns, according to Tillemann the pirate had only 4. But it is suggestive that the "Bachelor's Delight" is said to have had 40 guns, which is $36 + 4$. 3) Cowley states that the Danish ship was a new one. The "Charlotte Amalia" is first mentioned in Danish sources in 1682. 4) On June 23rd 1683 Captain Thorsen obtained a permit to take the "Charlotte Amalia" to Guinea, and a letter in the Danish Rigsarkiv (Record Office) dated 20th July 1683, shows that he is merely waiting for a fair wind, which would fit in very well with his ship entering the Sierra Leone in November.